

DIỄN NGÔN KHÔNG GIAN TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA ALICE MUNRO NHÌN TỪ BIỂU TƯỢNG “TRỐN CHẠY”

Nguyễn Thị Diệu Hằng

Trường Trung học cơ sở Lộc Tiến, Hương Thủy, Thừa Thiên Huế

Tóm tắt. Nghiên cứu diễn ngôn không gian trong truyện ngắn của Alice Munro nhìn từ biểu tượng “trốn chạy” thực chất là nghiên cứu không gian gắn với diễn ngôn, những suy nghĩ, lời nói, tư tưởng hay hành động có sự chi phối của không gian văn hóa. Từ đó ta thấy bản vị không gian văn hóa trong truyện ngắn của Alice Munro gắn với sự trốn chạy mà nó được xem như là một biểu tượng hành trình. Không gian trong truyện ngắn của Alice Munro nhìn từ biểu tượng “trốn chạy” được thể hiện ở hành trình trốn chạy đến với không gian văn hóa khác, hành trình trốn chạy chính mình, hành trình trốn chạy để đến với khát vọng dục tính.

Từ khóa: Alice Munro, truyện ngắn, không gian, hành trình trốn chạy.

1. Mở đầu

Ở Việt Nam hiện nay, Munro được bạn đọc đón nhận một cách nồng nhiệt, sức ảnh hưởng của bà có vai trò rất lớn đến độc giả Việt, đặc biệt là các độc giả trẻ. Trên giới văn đàn, xuất hiện rất nhiều các bài viết, các bài bàn luận, các lời giới thiệu, các công trình nghiên cứu chung về tập truyện ngắn *Trốn chạy* của Alice Munro như *Giải thưởng Nobel Văn học 2013: Alice Munro và tác phẩm “Trốn chạy”* của Trần Trung Sáng đã cho người đọc biết về nhà văn Munro cũng như nội dung chính của tác phẩm. Trên báo *Hà Nội mới*, Hàn Hoan đã chỉ ra *Những bức họa số phận trong “Trốn chạy”*. Bài viết phân tích những tấn bi kịch số phận và cho thấy “cuộc đời như một sân khấu lớn” với những cuộc trốn chạy không miễn cưỡng của những nhân vật trong tác phẩm của Munro. Nghiên cứu không gian trong truyện ngắn của Munro có bài viết *Alice Munro As Small-Town Historian: ‘Spaceships Have Landed’* (Alice Munro như nhà sử học thị trấn nhỏ: “Tàu vũ trụ đã hạ cánh”) của Martin, W.R., and Warren U. Ober đã gọi Alice Munro là một nhà sử học của thị trấn nhỏ, nơi bà đã thực hiện cuộc du hành qua các không gian gia đình và không gian thành thị. Quê hương ấy trở thành niềm cảm hứng bất tận trong truyện ngắn của Alice Munro. Quan tâm đến vấn đề không gian trong sáng tác của Munro còn có bài viết *Alice Munro Biographical* (Tiểu sử Alice Munro) của Robert Thacker có trích dẫn lời phát biểu trực tiếp của Munro trong cuộc phỏng vấn: “Tôi say mê cảnh quan đặc biệt này, ở nhà với những ngôi nhà gạch, nhà kho, công viên, nhà thờ cũ nặng nề...” và những nơi

Ngày nhận bài: 19/8/2018. Ngày sửa bài: 19/11/2018. Ngày nhận đăng: 12/1/2019.

Tác giả liên hệ: Nguyễn Thị Diệu Hằng. Địa chỉ e-mail: dieuhang021192@gmail.com

Munro sinh ra, những nơi bà đi và những nơi bà trở về đều được nhìn thấy ở những truyện của Munro. Còn rất nhiều công trình, bài viết nghiên cứu về Munro, nghệ thuật kể chuyện... nhưng nghiên cứu vấn đề không gian trong truyện ngắn của Alice Munro chỉ mới dừng lại ở mức nhỏ lẻ, điếm qua chứ chưa có công trình nghiên cứu chuyên sâu và vấn đề nghiên cứu “trốn chạy” được xem như một biểu tượng chưa được quan tâm nhiều.

2. Nội dung nghiên cứu

Munro thường xuyên viết về sự trốn chạy, sự che giấu và nguy trang. Bà tìm được cho mình hình thức đầu tiên của sự trốn thoát, đó là đọc và viết, dù đó chỉ mới dừng ở sự trốn chạy trong tâm tưởng. Với Munro văn chương hiện diện như một sự cứu rỗi, một hướng tìm “đường thoát”, một cách vượt khỏi đường biên quy thuộc của không gian trong nhà và những bốn phân được mặc nhiên gán cho người phụ nữ. Bởi vậy, truyện ngắn Munro như một cuộc trốn chạy khỏi cái thường nhật tầm thường, sự tĩnh lặng của chiêm nghiệm, sự bùng nổ bất ngờ của ý thức vụt hiện và nó trở thành biểu tượng, một hành trình xuyên suốt trong truyện ngắn của bà. Đọc truyện ngắn của Munro ta luôn bắt gặp hành trình trốn chạy của các nhân vật khỏi những hoàn cảnh của cuộc sống.

Tập truyện ngắn *Trốn chạy* gồm tám truyện, truyện nào cũng toát ra sức mạnh thâm trầm của chủ đề. Xuyên suốt tám truyện ngắn đều thấp thoáng những cuộc trốn chạy lớn nhỏ khác nhau, hoặc là cuộc trốn chạy ở không gian văn hóa này để đến với những không gian văn hóa khác; trốn chạy vùng quê, vùng nông thôn, thị trấn này để đến với không gian thành phố, thị trấn tươi mới hơn; cùng với việc trốn chạy với chính bản thân mình đã góp phần làm cho Trốn chạy trở thành một biểu tượng mà độc giả có thể bắt gặp trong bất cứ truyện ngắn nào.

2.1. Hành trình trốn chạy đến với không gian văn hóa khác

Có nguồn gốc tổ tiên từ Scotland, truyền thống Thiên chúa giáo, Munro lớn lên trong thời Đế nhị thế chiến và những giai đoạn kinh tế khó khăn. Sự phân tích tinh tế, sự quan sát sắc bén đối với các hành vi cá nhân và khác biệt giai cấp, cảnh giàu nghèo, những xung đột xã hội, những hà khắc của chế độ nam quyền, thiết chế tôn giáo, sự hy sinh, tính chung thủy, sự dối trá, những tình cảm gia đình... đã góp phần làm nên những sáng tác của mình khi viết về những nhân vật với hành trình trốn chạy đến không gian văn hóa khác.

Truyện ngắn đầu tiên *Trốn chạy* được lấy tên làm nhan đề cho cả tập truyện. Đó là hành trình từ bỏ cuộc sống nghèo khổ để đến không gian văn hóa khác “những người chủ trại ở đó đang chuẩn bị già từ cuộc sống thôn quê, hoặc ít nhất là đang muốn từ bỏ việc chăn nuôi” [2;tr.17] để đến với cuộc sống có điều kiện hơn. Đó còn là hành trình từ bỏ không gian sống ngột ngạt để đến không gian tươi mới hơn khi Munro kể về cuộc đời của hai người phụ nữ thuộc hai giai tầng xã hội khác nhau, đó là: bà Sylvia giảng viên giảng dạy thực vật tại trường Đại học và cô Carla làm công việc quét dọn trong trại chăn nuôi ngựa, nhận nuôi ngựa thuê và dạy cưỡi ngựa. Cốt truyện được xây dựng từ năm sự kiện được sắp xếp một cách không logic: sự trở về của bà Sylvia từ Hy Lạp sau kỳ nghỉ để lấy lại tinh thần sau khi chồng bà – nhà thơ Jamieson chết; quyết định bỏ trốn của Carla khỏi người chồng thô lỗ cộc cằn, dưới sự giúp đỡ của bà Sylvia; sự quay trở về đột ngột ngay trên hành trình trốn chạy của Carla với người chồng mà chỉ cách đó vài tiếng đồng hồ cô xem việc phải sống với anh ta là cả một địa ngục; sự trở về bất ngờ của chú dê nhỏ Flora trong đêm khuya ngay tại thời điểm Clark đang định tính sổ với bà Sylvia vì bà đã xía mũi

vào cuộc sống của vợ chồng anh; bức thư của bà Sylvia gửi Carla sau tất cả những gì đã diễn ra. Đan xen giữa những sự kiện ấy, thông qua dòng hồi tưởng, cảm xúc, tâm trạng của các nhân vật mà người đọc biết thêm về cuộc đời của ông Jemieson và cái chết của ông. Thực ra thì mối quan hệ giữa ông Jemieson và Carla có rõ ràng là mối quan hệ chủ tớ bình thường không hay là có ẩn dấu dục tình phía sau, nếu có thì nó đã ảnh hưởng đến đời sống tinh thần của vợ chồng Carla ra sao, để rồi Clack phải toan tính đến vụ kiện vợ chồng ông bà Jemieson khi bà Sylvia trở về. Thông qua những tình tiết như vậy, ta biết thêm rõ về cuộc sống của Carla trước khi bỏ trốn gia đình để chạy theo dục tình với Clack mà cô lầm tưởng đó là tình yêu.

Trong *Trốn chạy*, gia đình của Carla xuất thân là ở Kingston nhưng do mẹ và bố dượng của Carla ghét Clack nên con bé phải trốn thoát khỏi cuộc sống gia đình và sau này họ cũng phó mặc sự sống chết của cô khi họ đã chuyển đến British Columbia. Kingston là thành phố đáng mến, nó được biết đến với tên gọi “*The King’s Town*” (nghĩa là *Thị trấn của nhà vua*), là nơi đủ lớn để bạn cảm thấy đầy đủ mọi tiện nghi hiện đại, vô cùng thân thiện và đủ nhỏ để cảm thấy áp áp như gia đình. Nhưng Carla đã từ bỏ cuộc sống đầy đủ với gia đình để chạy trốn theo Clack đến vùng quê hẻo lánh và cuộc sống khổ cực: “Đến giờ nàng vẫn còn nhớ mặt trời đã mọc lại phía sau họ như thế nào, nàng đã nhìn hai bàn tay của Clack đặt trên vô lăng ra sao, nàng nhìn những cọng lông đen trên cánh tay thành thạo đánh vô lăng, hít vào mùi xe tải, cái mùi dầu mỡ và kim loại, dụng cụ và chuồng ngựa. Khí lạnh sang mùa thu luồn qua những mối hàn gỉ sét của chiếc xe tải. Đó là loại phương tiện đi lại mà những người trong gia đình nàng không đời nào leo lên ngồi” [2; tr.48]. Nhưng quá trình trốn chạy đến không gian văn hóa khác được thể hiện trong hành trình trốn chạy thứ hai của nàng. Đó là trốn chạy khỏi cuộc sống gia đình không hạnh phúc. Khi bà Sylvia hỏi Carla sẽ đi đâu nếu có tiền thì Carla đã nhanh chóng trả lời “Cháu sẽ đi Toronto. Nhưng cháu không tới gần chỗ anh cháu. Cháu sẽ ở nhà trọ gì đó và sẽ tìm việc làm ở trại dạy cưỡi ngựa” [2; tr.49]. Toronto là thành phố lớn nhất, phát triển nhất và sôi động nhất Canada. Đây là trung tâm thương mại, tài chính, công nghiệp và văn hóa của quốc gia, và là thủ phủ của tỉnh Ontario. Thành phố có sự đa dạng về văn hóa, sắc tộc, nghệ thuật. Với sự phát triển mạnh mẽ của mình, Toronto là một trong những đô thị dễ sống và đa văn hóa, là thành phố quan trọng và bề thế về nhiều phương diện.

Hành trình *trốn chạy* đến không gian văn hóa khác xuất phát từ nguyên nhân: không gian nhân vật đang sống tưởng yên bình, lặng lẽ nhưng đằng sau đó là những xung đột, mâu thuẫn, căng thẳng từ sự khác nhau của các thế hệ, những va chạm đạo đức, tham vọng sống của con người trong xã hội. Sự mâu thuẫn, xung đột căng thẳng đó cũng là một trong những nguyên do khiến cho nhân vật trong truyện ngắn của Munro trốn chạy khỏi cuộc sống hiện tại, trốn chạy khỏi không gian của tình cảm thiếu ý nghĩa, thiếu nền tảng tôn giáo. Trong *Nín lặng*, Penelope chạy trốn khỏi mối quan hệ mẹ - con gắn bó với Juliet. Điều bí ẩn bắt nguồn chính là mối quan hệ gắn bó ruột thịt và đầy tình thương yêu đó hóa ra là một không gian hiu quạnh nhất. Penelope không tìm thấy ý nghĩa của việc sống trong không gian tình cảm đó nên đã trốn chạy đến không gian văn hóa khác. Đây có lẽ là vấn đề đau đớn nhất mà người đọc cảm thấy không thỏa đáng. Penelope trốn chạy khỏi người mẹ mang nặng đẻ đau của mình phải chăng là vì sự xung đột khác nhau giữa hai thế hệ. Ở câu chuyện *Sắp rồi*, trong một lần Don – một mục sư – bạn của bà Sara ghé thăm bà Sara, Juliet đã có cuộc cãi vã to tiếng với Don chỉ vì tranh cãi với Don về vấn đề Tôn giáo. Juliet ở Vịnh Cá Voi

nhưng Juliet chưa bao giờ đi lễ nhà thờ: “Chúng tôi không đi. Chúng tôi không đi lễ nhà thờ”, “Chúng tôi không theo đạo nào cả. Chúng tôi không tin vào Chúa”. Với tư cách là mục sư và người đi trước, Don quan niệm rằng khước từ tôn giáo khác nào khước hồng ân của Chúa: “Thật buồn, cho hai người. Cô và... gì đó của cô... cô gọi anh ta là gì cũng được... hai người quyết định khước từ hồng ân của Chúa.Ồ. Các người là người lớn. Nhưng khước từ cho con của các người... khác nào khước từ nguồn dinh dưỡng của nó”. Trong khi đó, Juliet lại quan niệm theo lối “ngghiêm túc” về tôn giáo “Chúng tôi không tin vào hồng ân của Chúa. Vậy không phải là khước từ nguồn dinh dưỡng của nó, mà là từ chối nuôi dạy nó trong dối trá” [2; tr.162]. Penelope có quan niệm đạo đức và tôn giáo khác với người mẹ của mình vì vậy cô đã “Trốn chạy” khỏi mảnh đất mà cô được sinh ra, “Trốn chạy” khỏi người mẹ, “Trốn chạy” để đến với nhà thờ, đến với mảnh đất phồn thịnh mà nơi đó có nguồn sinh dưỡng của Chúa. Một nơi gọi là “Trung tâm Bình ổn Tâm hồn”. Ngay từ tên gọi là đã hàm nghĩa cho ta thấy rằng, đến với nơi Bình ổn tâm hồn thì chắc là trước kia tâm hồn không được bình ổn, thiếu một sự nuôi dạy hay thiếu một tình cảm, một sự đồng điệu gì đó về mặt tâm hồn trong cuộc sống giữa mẹ - con, gia đình. Sự khác nhau trong quan niệm đạo đức, tôn giáo khiến Juliet “Phát ọc trước cụm từ tâm linh” [2; tr.176] nhưng Penelope thì không quan tâm đến mấy tài sản của mình và cho dù Penelope có đi bất kỳ đâu, Penelope quyết định làm bất kỳ cái gì, thì tất cả đều đúng đắn. Sự khác nhau đó là nguyên do khiến cho Penelope phải trốn chạy. Đoạn đối thoại sau cho thấy sự đối lập cực đoan trong suy nghĩ của những con người thuộc ba thế hệ khác nhau nhưng luôn cứ áp đặt cho nhau: “Penelope đang có một cơ hội cực kỳ tuyệt vời trong đời để gặp những người thú vị... lạy thánh thần, con bé vốn không cần gặp người thú vị, bởi con bé đã lớn lên cùng với một người thú vị rồi, cô là mẹ con bé... nhưng cô biết đấy, đôi lúc có một chiều hướng bị thiếu, đứa trẻ trưởng thành cảm thấy rằng mình bị thiếu cái gì đó” [2; tr.177]. Sự “Trốn chạy” của Penelope trong truyện ngắn này như là một nguyên mẫu được bắt rễ ở đời thực mà không ai khác đó chính là những con người tưởng như bình yên ở một thị trấn hẻo lánh, xa xôi lại phải đối mặt với những xung đột, va chạm giữa đạo đức, va chạm giữa các thế hệ khiến họ muốn thoát ra khỏi cái khuôn khổ thế hệ để làm một cuộc hành trình thay đổi vượt bậc trong quan niệm.

2.2. Hành trình trốn chạy chính mình

Tác phẩm của Munro xuất hiện nhiều nhân vật bị chấn thương từ bên trong bởi sức ép của thực tại rồi ren và sự hỗn độn bản thể, cuộc đời của các nhân vật bị chia cắt thành những mảnh vụn rời rạc, đứt đoạn theo dòng hồi ức, kỉ niệm, sự kiện xảy ra trong quá khứ, hiện tại và tương lai,... nhà văn chạm vào chiều sâu và những góc tối khó ngờ của cảm xúc và tâm hồn, thông qua đó phản ánh và thể hiện được sự phức hợp của bản thể.

Khả năng lột tả tâm trạng nhân vật của Munro cũng rất độc đáo. Bà thể hiện tâm lí phụ nữ rất sâu sắc. Trong *Trốn chạy*, bà kể một thiếu nữ tiểu thư sẵn sàng chạy theo anh dạy cưỡi ngựa, một cô gái xuất sắc nhất quyết đi tìm bằng được anh đánh bắt tôm ở một vùng xa xôi hẻo lánh. Phụ nhân một bác sĩ danh giá lại tâm tưởng một kẻ “Sơn lâm mãi võ”. Còn cô giữ trẻ trong Hateship, Friendship, Courtship, Loveship, Marriage thì đan dứu với ông chủ nhà. Hệ lụy là nỗi cay đắng dai dẳng. Munro để họ “Trốn chạy” nhưng chạy không thoát cái bản ngã. Tất cả diễn ra tự nhiên như vốn dĩ chúng vẫn vậy.

Không kể lẻ nổi khổ của phụ nữ là bị hành hạ, bạo hành về tinh thần hay bị túng thiếu, túng quẫn về kinh tế, Munro xoáy sâu vào nỗi giằng xé của phụ nữ trong những cọ xát với

đời thường, với những người họ yêu thương. Đàn ông trong truyện của bà không hề bị đổ tội. Việc gì bà phải bêu riếu đàn ông khi mà chính diễn biến tâm lí của phụ nữ đã đẩy họ đến những hành động xúc phạm, dễ bị lên án (mắc lỗi). Diễn biến tâm lí tựa như thói thất thường của thời tiết xô đẩy phụ nữ vào nếp sống ảm đạm, bất hạnh.

Mở đầu truyện *Trốn chạy* là hình ảnh bà Jamieson (bà Sylvia) trở về lại chính ngôi nhà sau chuyến đi nghỉ dài ở Hy Lạp: “Carla nghe thấy tiếng xe từ trước khi chiếc xe nhú lên đỉnh cái gò nhỏ trên đường mà dân quanh vùng quen gọi là ngọn đồi. Cô ấy về rồi, nàng nghĩ” [2; tr.9]. Sự trở về này có thể là sự trở về khởi nguyên của chính bản thân mình. Sau khi ông Jamieson mất, bà đã có một chuyến đi nghỉ dài và xa ở tận Hy Lạp. Có thể hiểu, đây là sự trốn chạy của bà Jamieson khỏi cái cô đơn bản thể trong chính con người bà.

Carla – nhân vật chính của truyện cũng trải qua không ít lần trốn chạy với chính bản thân mình: “Từ cổng chuồng ngựa – nhưng cố ý hơi thụt vào trong để không bị phát hiện – nàng nhìn ra đoạn đường mà thể nào bà Jamieson cũng phải lái xe qua, nhà bà ấy ở trên con đường này, quãng xa hơn nhà Clark và Carla nữa dặm”, “Nếu chủ định tấp vào cổng nhà họ thì đến lúc này chắc chắn chiếc xe đã đi chậm lại. Nhưng Carla vẫn hy vọng. Giá đừng là cô ấy thì hơn” [2; tr.9]. Ở đây, Carla vừa trốn tránh, không muốn gặp bà Jamieson vừa muốn trốn tránh chính bản thân mình vì nếu bà Jamieson trở về thì bà sẽ gọi Carla sang giúp việc cho bà nhưng trong sâu thẳm Carla không muốn trở lại làm việc cho bà vì một lí do nào đó mà nếu được sáng tỏ thì có lẽ sẽ làm tổn thương cả bà Jamieson, cả Carla và cả Clark.

Carla còn trốn chạy chính bản thân mình bằng cách tìm ra những việc ở trong chuồng ngựa hoặc tập trung thật nhiều vào việc lật thăm lật sắn lên thay – một việc tái diễn ở tất cả các phòng và là công việc nàng dồn nhiều tâm trí vào nhất hoặc làm: “Nàng làm việc này những khi ngoài trời đang mưa và tâm trạng Clark đang đè trĩu mọi góc ngách trong nhà, chẳng thiết chú tâm vào thứ gì khác ngoài màn hình vi tính. Nhưng việc hay nhất khi ấy là nặn ra hoặc nhớ ra chuyện gì đó để làm trong chuồng ngựa. Lũ ngựa không dám nhìn nàng khi nàng bức bối” [2; tr.17]. Trốn chạy để bỏ lại sau lưng mình nhiều thứ quý giá, đó là sự trốn chạy khỏi cuộc sống gia đình nhưng đằng sau đó là để đi tìm cuộc sống “đích thực”: “Nàng đã rũ bỏ cha mẹ, nhà cửa, mảnh sân sau nhà, những album gia đình, những kỳ nghỉ mát, nhà bếp Cuisinart, nhà vệ sinh nhỏ, những tủ quần áo to như cái phòng, hệ thống tưới cỏ ngầm dưới đất. Trong bức thư vắn tắt để lại, nàng đã dùng chữ đích thực. Con luôn luôn cảm thấy mình cần một kiểu sống đích thực hơn. Con biết con không thể mong mẹ hiểu điều này” [2; tr.49].

Trong *Tình cờ*, ông cụ tự tử ở ga xe lửa cũng là trốn chạy khỏi sự cô đơn của mình. Còn *Nín lặng* là chuyện đau đớn nhất mà người đọc không cảm thấy thỏa mãn bởi quá nhiều câu hỏi đặt ra mà bất cứ câu trả lời nào cũng không thỏa đáng. Penelope chạy trốn khỏi người mẹ của mình, cô đối xử tàn nhẫn với người mang nặng đẻ đau để cho cô mạng sống, cô vừa trốn chạy với người mẹ, vừa trốn chạy với chính bản thân mình. Nên có thể nói đó không chỉ là câu chuyện về người mẹ mà còn là câu chuyện của đứa con. Hai nhân vật này song hành bên nhau, cùng làm rõ các tầng bậc ý nghĩa chủ đề của truyện.

Hành trình trốn chạy với chính mình còn được thể hiện trong truyện *Mắc lỗi*. Cô y tá Robin chỉ một lần trong đời gặp chàng trai để rồi lúc chia tay chỉ để lại một mảnh giấy nhỏ, ấy thế mà trong suốt một năm chờ đợi cô đã dốc hết sức mình đi thư viện để tìm kiếm địa danh không một chấm nào trên bản đồ. Thứ nhất đó là bản thân cô đang trốn chạy với chính

mình về mặt thời gian, cô không viết thư, thậm chí không đến Stratford. Không những thế, hành trình chạy trốn của Robin còn kéo dài cả cuộc đời cô kể từ khi cái hẹn một năm được thực hiện và hành động sập cửa ngay trước mặt của chàng trai khiến cô đau đớn, tuyệt vọng và vỡ mộng: “Chính xác. Và cô ở đây, khóc rống lên. Cô đã cố kiềm chế được khi đi dọc con phố, nhưng trên lối đi men theo bờ sông, cô khóc nức nở (...). Tốt hơn đừng có chạy trốn, tốt hơn đừng làm ngơ cú đâm này. Nếu cố làm lơ vào khoảnh khắc này, ta sẽ phải chịu đựng cho nó đâm mình cú nữa, một tiếng rạn nứt khổng lồ nghe rõ trong lồng ngực” [2; tr.349]. Những việc mà Robin tự hứa với lòng mình cũng là sự né tránh, trốn chạy với chính bản thân mình: “Còn những điều khác cô định làm, hoặc định không làm. Không bao giờ đi Stratford, không bao giờ bước lên những đường phố ở đó, không bao giờ xem một vở kịch nào khác. Không bao giờ mặc váy xanh lá cây, dù là xanh quả bơ hay xanh quả chanh. Tránh không nghe bất kỳ tin tức gì về Montenegro, một việc không quá khó khăn” [2; tr.349]. Robin không đi Stratford, không bao giờ trở lại con phố và không xem kịch bởi lẽ đó là nơi in dấu về một cuộc gặp gỡ mà có thể nói đó cuộc tình vừa chớm nở của cô. Nhưng rồi cách xa với thời hẹn đúng ngày này năm sau mới gặp lại. Hành động né tránh, không muốn nhìn lại, không muốn suy nghĩ của mình phải nghĩ đến nơi này cũng là một hành động trốn chạy chính bản thân mình. Robin chú tâm nhiều hơn về công việc, mượn công việc để bán thời gian, để xóa đi quá khứ luôn ngự trị trong suy nghĩ của bà cũng là một việc làm mà thực ra là đang trốn chạy với bản thân một cách quyết liệt nhất.

Các nhân vật trong truyện ngắn của Munro trốn chạy bản thân mình chính là hành động trốn chạy khỏi lí trí, trốn chạy tất cả mọi suy nghĩ, trốn chạy với hành động, trốn chạy với lòng mình và đặc biệt là trốn chạy đến cuối đời. Đó là hành động trốn chạy không miễn cưỡng.

2.3. Hành trình trốn chạy để đến với khát vọng dục tình

Carla trong *Trốn chạy* đã chạy trốn khỏi gia đình sang quý để theo chàng trai nghèo Clark mà thực ra chỉ là theo dục tình: “Clark là huấn luyện viên dạy cưỡi ngựa giỏi nhất ở đó. Hàng đồng phụ nữ mê anh ta, họ đăng ký học cưỡi ngựa chỉ để được anh ta làm thầy. Carla hay ghẹo anh ta về những phụ nữ anh ta hay dạy và ban đầu hình như anh ta thích thế, sau đó đâm ra quạu. Con bé xin lỗi và cố dàn hòa bằng cách nghe anh ta thổ lộ về giấc mơ – thật ra là kế hoạch – mở một trường dạy cưỡi ngựa của anh ta, một trại ngựa, ở nơi nào đó vùng quê. Một hôm con bé vào chuồng ngựa, bắt gặp cung cách anh ta treo bộ yên của mình lên và con bé nhận ra mình đã yêu anh ta. Giờ thì con bé nghĩ đó chẳng qua là dục tình. Có lẽ đây chỉ là dục tình mà thôi” [2; tr.42]. Sức mạnh của tình yêu, của dục tình khiến cho Carla bỏ qua mọi sự khuyên răn, ngăn cản của gia đình: “Mẹ con bé ca cẩm, nó sẽ vò tan nát tim mảy cho mà xem, chắc chắn. Cha dưỡng con bé, một kỹ sư, thậm chí không công nhận Clark có được uy năng cỡ đó. Đồ đòi bại, dưỡng gọi anh ta. Thằng ma cà bông. Cứ như thể Clark là con rệp cho ông ta phui khỏi áo không bằng” [2; tr.43]. Vậy mà nàng bỏ lại sau lưng gia đình, bỏ lại sau lưng tất cả cũng chỉ vì tình yêu, vì dục tình.

Juliet trong *Tình cờ* bỏ công việc để yêu người đánh tôm ở Vịnh Cá Voi. Đó là cô gái Juliet, 21 tuổi đang làm nghiên cứu sinh về văn hóa La Mã và Hy Lạp cổ, tranh thủ thời gian dạy tiếng Latinh để rồi cô chạy trốn khỏi công việc dạy học tại một trường nữ sinh để lao vào một cuộc tình điên rồ mà quyến rũ. *Tình cờ* đề cập rất nhiều đến vấn đề tình dục, trong đó có rất nhiều tình tiết nói về việc đụng chạm thể xác giữa Juliet và Eric. Trên một chuyến tàu tình cờ với một cuộc gặp gỡ tình cờ và một cuộc đụng chạm tường chừng như cũng tình cờ nhưng đã thấy rõ sự cuốn hút và đam mê nhục tình của Juliet. Tường như,

sau cuộc ngắm sao của hai người ở toa vọng cảnh, họ sẽ trở về vị trí toa tàu ban đầu của mình, nhẽ ra sẽ có sự từ biệt nhưng: “Anh rút tay lại, họ giữ thẳng bằng cho khỏi xóc đẽ anh có thể hôn cô trọn vẹn. Khi hôn xong anh không buông ra, mà giữ cô lại, vuốt ve lưng cô, và rồi bắt đầu hôn khắp mặt cô. Nhưng rồi cô chuôi đi và nói gấp gáp. Em còn trinh. Anh phá ra cười và hôn vào cổ cô, rồi buông cô ra, đẩy khung cửa trước mặt cô. Họ bước theo lối đi tới lúc cô đến giường của mình. Cô dựa lưng vào tấm rèm, quay mặt lại, chờ đợi anh hôn mình hoặc chạm vào mình lần nữa, nhưng anh lướt qua như thể họ chỉ vô tình gặp nhau” [2; tr.110]. Có thể coi đó là cuộc hành trình với khát vọng tìm kiếm tình dục.

Cô gái Grace trong *Đam mê* cũng chạy theo dục tình để từ chối, phản bội lại người con trai yêu cô chân tình. Grace và Neil ra khỏi bệnh xá bằng lối sau để tránh gặp Maury: “Họ ra khỏi bãi xe bằng con đường phía sau, một lối đi lạ ra khỏi thị trấn. Cô biết họ sẽ không gặp Maury. Cô không cần phải nghĩ đến anh. Huống hồ là đến Mavis” [2; tr.246]. Vì tiếng gọi dục tình, Grace không thiết tha nghĩ đến người tình của mình mà còn né tránh sự gặp mặt bằng cách đi lối cửa sau. Cô cố tình không nghĩ đến Maury vì khát vọng dục tình đang dâng trào trong cô khi ở cạnh Neil – anh trai của người tình. Khát vọng dục tình lấn chiếm cả thể xác và ngự trị trong lí trí của Grace. Kí ức về cái ngày hôm đó cô luôn nhớ mồn một và chính Grace đã thú nhận sự thực rằng: “cái bước ngoặt làm thay đổi cuộc đời cô ấy, có lẽ Grace sẽ nói – và quả thực cô đã nói – rằng tựa như có một cánh cổng đóng sầm lại sau lưng cô. Nhưng lúc đó không hề có tiếng sầm – chỉ có sự phục tùng rì rầm khắp người cô, quyền lợi của những người bị cô bỏ lại phía sau đã bị đình lại một cách nhẹ bẫng” [2; tr.246]. Đối với Grace mà nói khát vọng tình dục ở cô như một dòng máu nóng lan tỏa trong cô. Ở giây phút tất cả với cô như là cánh cửa đóng sầm lại phía sau để bỏ quên lại mọi thứ tình cảm đáng trân quý lại phía sau. Khắp người cô toàn là sự phục tùng rì rầm của dục tình trên sự nhẹ bẫng của phản bội – phản bội niềm tin của bà Travers và tình cảm của Maury. Trong cơn khát vọng đó, xác thịt giờ đây như một dòng suối thêm khát mà cô không hề phân biệt được và thậm chí một số chi tiết trong đó cô hẳn đã nhớ sai nhưng: “những gì cô nhớ, nói cho ngay, hầu như không thể phân biệt được với ý nghĩ, với mộng tưởng của cô lúc đó, về việc tình dục sẽ như thế nào. Cuộc *gặp tình cờ*; những ám hiệu cầm nín nhưng mãnh liệt, chuyến xe dù gần như nín thít mà trong đó có ít nhiều hiện diện như một kẻ bị bắt giữ. Một sự đầu hàng hơi hợt, xác thịt giờ không gì hơn một dòng suối thêm khát” [2; tr.247]. Sau cuộc trốn chạy ở bệnh viện, trên con đường trở về, khi xe dừng lại bên một dòng sông, những suy nghĩ về dục tình, những thêm khát về thể xác lại một lần nữa hiện hữu và chiếm lấy tâm trí cô khiến cho: “Cô cứ tưởng sẽ có sự đụng chạm. Đôi môi, cặp lưỡi, làm da, hai cơ thể quán chặt đến tận xương. Ngục tình. *Đam mê*” [2; tr.260]. Đối với Grace việc trốn khỏi Maury không phải là sự phản bội đối với Maury mà chính là sự phản bội ở chính bản thân cô, bởi lẽ: “cô đã từng nghĩ tới việc cưới Maury. Sẽ là một kiểu phản bội. Một kiểu phản bội lại chính cô” [2; tr.256]. Như vậy, những suy nghĩ, những hành động, những lời nói Grace thể hiện một khát vọng tình dục táo bạo, một giấc mơ say về sự đụng chạm thể xác và một dòng suối của sự thêm khát nhục tình. Tất cả những điều đó đều thể hiện sự trốn chạy ở chính bản thân mình có nguồn gốc sâu xa nhất đó là dục tình.

Qua những phân tích trên ta thấy cách Munro xử lí vấn đề tình dục trong tác phẩm của mình rất hay. Rất nhiều truyện của Munro xoay quanh sự hiện diện của những quan hệ tình dục cuốn phăng cuộc đời nhân vật.

3. Kết luận

Như vậy, Munro đã sử dụng các phương thức kí hiệu hóa biểu tượng hành trình chạy thể hiện các hình thái không gian đa dạng trong truyện ngắn của mình. Có thể nói, kí hiệu hóa biểu tượng hành trình trốn chạy đã trở thành điểm nhấn quan trọng trong sáng tác của nhà văn này. Hành trình trốn chạy của con người ở đây gắn liền với sự dịch chuyển không gian văn hóa, dịch chuyển các trạng thái sống, dịch chuyển diễn ra bên trong chính con người và sự chuyển dịch theo những khát vọng tình dục. Nghiên cứu truyện ngắn của Alice Munro từ góc nhìn phê bình không gian mà đặc biệt là phương thức kiến tạo biểu tượng là một trong nhiều cách đọc hiểu truyện ngắn của bà để đem lại diện mạo văn học Canada mãi đủ sức để vẫy gọi những cách thức tiếp cận khác như nghiên cứu kết cấu truyện ngắn Alice Munro, vấn đề liên văn bản trong sáng tác của nhà văn này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Thái Hà, 2018. *Alice Munro – Truyện ngắn như một định mệnh*. Tạp chí Văn nghệ Quân đội, số tháng 8, tr. 52-59.
- [2] Munro Alice, 2013. *Trốn chạy* (Trần Thị Hương Lan dịch). Nxb Văn học, Hà Nội.
- [3] Lê Thị Lưu Oanh (chủ nhiệm), 2016. *Chuyển hướng văn hóa trong nghiên cứu văn học – những chủ đề và những cách tiếp cận mới*, Báo cáo tổng kết đề tài nghiên cứu KHCN trọng điểm cấp trường, trường Đại học Sư phạm Hà Nội.
- [4] Hàn Hoan, 2013. *Những bức họa số phận*, <http://vnn.online/nhung-buc-hoa-so-phan>.
- [5] Hoàng Uy, Phúc Duy, 2013. “*Bậc thầy truyện ngắn Alice Munro đoạt giải Nobel văn học 2013*”, cadn.con.vn.news, 10/10/2013.
- [6] Skagert, Ulrica, 2008. *Possibility - Space and Its Imaginative Variations in Alice Munro's Short Stories*. Diss. Stockholm University.
- [7] May, Charles E., 2013. “*The Short Story's Way of Meaning: Alice Munro's 'Passion'*”. The Ohio State University Press. 20.2 (2012): 172-182. Web. 18 Nov.
- [8] Robert Thacker, 2014. *Alice Munro Biographical*, <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/2013/munro/auto-biography/>.
- [9] Martin, W.R., and Warren U. Ober, 1998. “*Alice Munro As Small-Town Historian: 'Spaceships Have Landed'*”. *Essays on Canadian Writing* 66 (1998): 128-147.

ABSTRACT

Spatial discourse in Alice Munro's short stories studding from the “escape” symbol

Nguyen Thi Dieu Hang

Loc Tien Junior high school, Thua Thien Hue province

The study of spatial discourse in Alice Munro's short stories seen from the symbol of the escape is the study of the space associating with the discourse, thoughts, words, thoughts or actions that are dominant cultural space. From there we see the cultural spatial position in her short stories accompanying with the escape that is seen as a journey symbol. The space in Alice Munro's short stories seen from the symbol of the escape journey is shown in the journey escaping to another cultural space, the journey to escape towards the desire for sex.

Keywords: Alice Munro, space, escape.